

Spalující, drtivá a ničivá Rodinná slavnost v Divadle Petra Bezruče

Tři premiéry ve třech dnech, to je skok ostravských divadel do nového roku. Jen Divadlo loutek si pospíšilo a už v polovině ledna uvedlo Ošklivé kačátko. Minulý víkend - to byla divadelní smrž: Nejprve famózní Gottland u Myrona, po něm palčivá Rodinná slavnost u Bezruče, nakonec fantasy Dávníkové v Aréně.

Druhá v pořadí propukla Rodinná slavnost Dánů Thomase Vinterberga a Mogense Rukova v režii Martina Františáka v Divadle Petra Bezruče. Vinterberg je soupeřem Larse von Triera z filmového sdružení Dogma 95. U Bezruče hráli už neméně sžíravou adaptaci Trierova filmu Prolomit vlny. O dvě patra lépe než v Praze.

Strojená noblesa Od začátku nese Rodinná slavnost zvláštní, tíživou atmosféru. Sourozenci a příbuzní přijíždějí oslavit otcovu šedesátku. Něco ale visí ve vzduchu. Nejprve se dovídáme o smrti jedné ze sester, vzápětí Christian (Lukáš Melník) obviní otce Helgeho (Norbert Lichý), že sestru Lindu a jej v dětství sexuálně zneužíval. Majordomus, číšník, obřadník a služebnictvo, žena i sourozenci se snaží uchovat slavnost v intencích noblesní výjimečnosti. Nakonec ale otcovy zločiny potvrdí dopis takřka ze záhrobí. Hněv všech se konečně spravedlivě obrací proti Helgemu.

Rodinná slavnost se hraje také v pražském Činoherním klubu, s Jurajem Kukurou. Kultivovaně. Teprve v Ostravě vystala ale faleš, přetvářka, úchylnost, ničivá atmosféra ve vši syrovosti, v dokonalé herecké expresi. Strhující výkony Lichého a Melníka, hlavních protivníků. A stejně exponovaný herecký projev Dušana Urbana v roli Michaela, poněkud vypatlaného produktu workoholismu, a obdobná hysterie jeho ženy Mette v podání Sylvie Krupanské.

Člověka z toho mrazí Znovu znamenitá Tereza Vilišová jako Helena. Silná v monolozích, tentokrát v klíčovém momentu: při četbě nalezeného dopisu Lindy. Kateřina Krejčí coby tušící, za mužem stojící, pak ale na stranu dětí přebíhající manželka Elsa. Nejprve německy sebejistý a nakonec bezradný obřadník Helmut Tomáše Dastlíka. Přesné, plastické figurky Jana Vlase (majordomus Lars), Přemysla Bureše (kuchař Kim), Markéty Harokové, nejspíš i chtíčům sloužit nucená služebná Pia, Marcely Čapkové (panská Michell), Jiřího Volkmera, naprosto senilního Dědečka...

Co postava, to velký charakter. Člověka mrazí, občas se mu zvedne žaludek. Snad konečně podzimní Ostravar s Gottlandem a Rodinnou slavností ovlivní nominace na Radokovy ceny. A to je hned ve čtvrtek na řadě Klimszova Velkolepost vyvolených.

Celkové hodnocení: 90 %

Autor: Jiří P. Kříž / <http://www.novinky.cz/kultura/223294-spalujici-drtiva-a-niciva-rodinna-slavnost-v-divadle-petra-bezruce.html>

Když je fotr opravdu lotr

Otec obviněný ze sexuálního zneužívání, dcera, která si na bílou oslavu přivede "čmouda"... nejen Dánsko není vždy tím, čím se zdá být. Rodinná slavnost v ostravském Divadle Petra Bezruče je pěkně vypečený večírek.

Umělecký šéf Divadla Petra Bezruče Martin Františák v této sezoně, u Bezručů zvané ostrá, zatím režíroval vlastní hru Nevěsta, nyní si vzal na paškál slavný dánský film Festen (u nás známý jako Rodinná oslava), který byl druhdy prvním dílem natočeným podle manifestu Dogma. Dalo by se čekat, že v protikladu k puristickému Dogmatu uvede Františák Rodinnou slavnost jako opulentní, výpravnou podívanou, ale zřejmě by to byla jen schválnost. Drží se textu a prostého, i když děsivého rodinného příběhu o kostlivcích ve skříni, což ovšem neznamená, že jsme v Činoherním klubu, neboť invenčních stylizovaných výstupů se rovněž dočkáme.

Jistou divadelní nadsázku ztělesňuje dvoufázová scéna Jana Štěpánka v pozadí s lehce "lynchovským" závěsem, otevírajícím prostor pro imponující entree postav, i zcizující postavy ceremoniáře (Tomáš Dastlík) a majordoma (Jan Vlas). Především jsou to pak hudební čísla, konkrétně zdůraznění perverzního momentu bujarých oslav a nefalšovaného divoké veselí všech tváří v tvář těžkým obviněním, vzneseným jedním ze synů vůči otci. Situaci vygraduje, když si sestra (Tereza Vilišová) přivede na scénu cizokrajného partnera, který ovšem na tatínkovy šedesátiny nebyl pozván, protože papínek je rasista (a maminka rovněž, ta vždy dělá, co tatínkovi na očích vidí). Celá záležitost proto pokračuje drastickou a mrazivě zábavnou scénou společného zpěvu Deset malých černoušků a radostně barbarského tance.

Emočním vrcholem inscenace je chvíle, kdy otec (Norbert Lichý) na dorážení dětí "proč jsi nám to všechno dělal?" řekne nekompromisně: "Nic lepšího jste si nezasloužily." Model, kdy pro děti otec, i když je týral a sexuálně zneužíval, i když jim zničil život, je přeci jenom tím tatínkem, od kterého i přesto všechno chtějí, aby je měl rád, aby se mu zavděčili, model, kdy i v takové chvíli otec do dětí tvrdě šije, jako by otevíral nové vyústění příběhu. Nakonec se však omluví a v nenávisti ostatních odchází do ústraní.

Opakovat, že Bezruči mají mimořádně vyzrálý a sehraný herecký soubor, by bylo nošením sov do Athén. Norbert Lichý je samozřejmě robustním otcem, pouhá jeho existence na jevišti je diváckým zážitkem - jako vždy. Špičkový výkon už poněkolkáté převádí Kateřina Krejčí jako lhostejná matka a věrná partnerka svého tyranského manžela. Scéna, kdy se v ní pere lojalita k manželovi a naučená zdvořilost, vědomí povinností manželky s vědomím povinností hostitelky, když má uvítat nebo odmítnout dceřina partnera a nakonec ho s otrávenou zdvořilostí lámanou angličtinou vítá, je jednoduše skvělá.

Se samotným textem jakožto konvenčním realisticky psychologickým dramatem lze mít jisté potíže; bezručácká inscenace je však precizní.

Autor: Vojtěch Varyš / www.tyden.cz / http://www.tyden.cz/rubriky/kultura/divadlo/kdyz-je-fotr-opravdu-lotr_192406.html

Ubavíme se k smrti

Po zhlédnutí aktuální novinky v Divadle Petra Bezruče, Rodinné slavnosti, se mi v nepochopitelném zmatku hlavou nesou pouze samé otázky typu "proč?" a hledání odpovědí je nesmírně obtížné. Bohužel se to však u tohoto souboru netýká jen a pouze této inscenace.

Již v textu k inscenaci 1984 jsem se pozastavoval nad tím, proč mají někteří tvůrci nutkavou potřebu se v takové míře vypořádávat s literárními či filmovými adaptacemi. A to neplatí pouze pro Ostravu a Divadlo Petra Bezruče. Zdá se, že pro české režiséry je kvalitních divadelních textů dost pomálu, a tak se musí rozhlížet v jiných vodách. Nebo za tím také může být touha se popasovat s úspěšným dílem. Případně se chtějí přihrát na jeho slávu, jelikož se dá předpokládat, že "profláklý" titul přiláká do hlediště řadu zvědavých diváků.

Takovou motivaci bych ale nehledal u Rodinné slavnosti, jelikož se jedná o dostatečně dramatický text sám o sobě. A taktéž nepředpokládám, že jeho filmovou předlohu vidělo nějaké závratné množství diváků, kteří by dychtivě spěchali do divadla. Film Festen (režie: Thomas Vinterberg, Dánsko/Švédsko, 1998) byl první pod značkou manifestu Dogma 95, za kterým je třeba hledat, mimo jiných, dánského filmaře Larse von Triera či právě Thomase Vinterberga. Deklarovaným cílem byl návrat k jednoduchosti filmu, zbavení se produkčních úprav a soustředění se na postavy a příběh.¹ K tomu sloužil desetibodový návod - tzv. Slib čistoty.

Bylo by dozajista hloupé a samoučelné, kdyby se někdo pokoušel přenést takovýto film úplně přesně na jeviště, ale zůstává mi záhadou, proč se u Bezručů nedrželi alespoň těch výše uvedených základních dispozic: udělat tu inscenaci jednoduše, bez nějakých úprav a soustředit se na postavy a příběh.

Abych tvůrcům příliš nekřivdil, musím uznat, že třeba scéna je řešena jednoduše a především funkčně. Přední část je prázdná a za ní se rozprostírá dlouhý stůl, což úplně stačí.

Horší už je to ale s kostýmy. Proč některé dámy jsou oblečené v podivných artistních kostýmových kreacích, když muži jsou v obyčejných, civilních oblecích? Nejzřetelnější je to u Kateřiny Krejčí v roli matky, která je postupem času, kdy se pohybem rozhodí původní nastavení a záměr těch šatů, uvězněna v neforemném brnění. Její kostým tak zbytečně nejvíce narušuje jednodušnost zbytku. Někdy si říkám, proč si nejdou někteří umělci pořádně zasportovat a tím dostatečně provětrat hlavu. Možná by to zmírnilo jejich touhu po exhibici a dovedlo je k pokornější službě celku.

Toto jsou však pouze nepatrné detaily v porovnání s nadstavbovými prvky s puncem à la Bezruči. Neviděl jsem sice všechny inscenace z jejich dílny za poslední roky, mohl bych snad mluvit o většině, ale nepamatuji si, že by alespoň jedna byla pojata jako čisté drama. Pokud už se jedná o vážné téma, vždycky se tam objeví nějaký ten humor. Mnohdy v podobě zjednodušující karikatury. Víím, že skalní diváci humor očekávají a jdou v tomto hercům naproti, protože často odmění smíchem i jen gesto či přítomnost na jevišti (nejzřetelněji u Norberta Lichého), ale vůbec nerozumím tomu, proč se do tohoto dramatického textu musel přimíchat doslova a do písmene kabaret. Možná jen někdo chtěl, aby si Jan Vlas zazpíval. Rozhodně to ale nemá onen kontra účinek jako ve filmu, kdy v těch nejvypjatějších chvílích nechají Helgeho matku zpívat tklivou baladu. Tato do nebes volající trapnost a přetvářka je ve své podstatě vtipná.

Korunu tomu všemu ale nasazuje robotický Tomáš Dastlík. Když si opět představím jeho filmový předobraz, jedná se o prkenného, škrobeného Němce, který je nastalou situací patřičně vyhozen z konceptu. Je to přesně ten typ sterilního blba, který nepředpokládá, že by v životě mohlo přijít něco neočekávatelného. A jak jinak vnímat posun od prkennosti k robotičnosti než jako karikaturu?

To však vůbec neznamená, že by zde nemohl být humor. Mohl, ale měl by být vystavěn v dané situaci a ne přidáván prvoplánově, bezradně - jako prachsprostý samoúčel. Vždyť v předobraze nebo často i v dílech Larse von Triera je humor značně nekorektní a krutý. Ale očistný. A téma v Rodinné slavnosti si o to samo říká. Zneužívání dětí (či třeba násilí v rodině) není situace, o které bychom si chtěli na potkání nezávazně povídat. Rozhodně nelze však před ním zavírat oči, je potřeba zaujmout jasné a ostré stanovisko. Proč tam tedy nezařadit ostrý humor, který tne do živého?

Pak je těžké pod těmito nánosy sledovat jednotlivé herecké výkony. Nemá cenu opakovat, že v místním hereckém souboru je neoddiskutovatelná kvalita. Tak proč ji jednou nevyužít subtilně? Proč místo toho režisér předepisuje neúnosná kvanta velkých gest, okázalého patosu a nemotivovaného řevu? Toto přeci není zlatá kaplička, kde každé gesto musí být vidět na nějakých 70 metrů. Tady jde naopak vidět každý záchvěv ve tváři.

Ale možná se režisér bál, že po tom všem chlácholivém humoru někomu nedojde, že tady jde vlastně o drama. Ať si klidně herci zařvou a zhrouť se v přehrávané bolesti, pokud k tomu ovšem mají důvod. Ale proč by to drama alespoň jednou nemohlo být vnitřní? To má mnohdy daleko větší sílu. Proč diváka lekat exaltovaným řevem, když stačí, že jej bude mrazit v zádech?

A tuto blamáž nemůžou ani zdaleka zachránit některé silné herecké výkony - např. Lukáše Melníka. Ani si to nelze omlouvat neusazeností při premiéře. Spíše snad nedotažeností. Pokud by tomu tak bylo, proč tedy tvůrci nenajdou odvahu a premiéru neodloží?!? Vždyť i takové případy se v divadle stávají. No snad proto, že Divadlo Petra Bezruče je částečně taková fabrika, kde je potřeba nasadit 5 premiér za rok, aby měly předplatitelské skupiny na co chodit.

Ve světle této nevyužitě šance na řádně ostré drama je mi líto, že se z repertoáru stahují povedené inscenace. Třeba Bezruč?! , jehož derniéra byla jen týden po premiéře Rodinné slavnosti. A paradoxní je to především z důvodu, že obě režírovala ta stejná osoba, Martin Františák. Proč má jeden a tentýž režisér jednou záchvat geniality, jako tomu bylo v první půli Bezruče?! , která byla plná magických momentů, a podruhé takový propad na dno???

Autor: Patrik Hronek - <http://patrikhronek.blog.cz/> 30. 1. 2011

Skalpelem nebo hřebíkem?

Hra Rodinná slavnost vznikla jako dramatisace filmového scénáře dánského režiséra Thomase Vinterberga, který se před patnácti lety proslavil jako spoluautor (s Larsem von Triierem) programu Dogma 95. V rámci Ostré sezony Divadla Petra Bezruče v Ostravě ji nastudoval umělecký šéf souboru Martin Františák.

Jeho inscenace lze poznat již podle neměnného, avšak spolehlivě fungujícího scénického konceptu členícího jeviště do tří horizontálních plánů. Také v tomto případě se dění odehrává nejprve na vysunuté holé předscéně. Funkčně využit je tentokrát i prostor mezi forbinou a první řadou diváků a také boční zázemí jeviště. Rozšířené proscénium slouží režii k dynamické expozici, v níž jsou ostrými střihy představení přichází na oslavu otcových šedesátin, i sám jubilant působící dojmem úspěšného měšťáka.

Z letmo naznačených vztahů je jasné, že v rodině nepanuje zrovna idylka. Slavnostní večeře, jíž se kromě příbuzných účastní i personál domu a najatý obřadník, je poznamenána nedávnou sebevraždou dcery, ale atmosféra zhoustne zejména poté, co starší syn Christian v přípitku zveřejní, že jeho zesnulá sestra a on byli oslavencem v dětství pohlavně zneužíváni. Trauma se podepsalo na Christianově labilitě a tušených závislostech, což poslouží otci i zjevně zasvěcené matce synův introvertní atak bagatelizovat. Napomáhá tomu i postoj dalších sourozenců – citlivá a slabá Helena a povrchní cholerik Michael nejsou s to bratrovo věčně mrazivé svědectví přijmout. Teprve další Christianovy svéhlavé útoky rozdrolí fasádu povinného veselí a přimějí ostatní postavit se otci. Oslavenec Helge v poněkud násilném finále akceptuje vyvržení z rodinného kruhu, vinu však nikoliv.

Františákova inscenace je dokonale vybroušená, zejména ve skupinových scénách vyniká dobře vystavěný kontrast vnější pohody s hmatatelným svinstvem pod povrchem. Brilantně dusné jsou vstupy majordoma (Jan Vlas), doprovázejícího podivnou hostinu zpěvem Sinatrou proslaveného songu My Way, absurdní trapno dýchá z výstupu, kdy mechanicky kožený obřadník Helmut (Tomáš Dastlík) vytváří s hosty živého hada. Svou úlohu však plní dokonale, i obecenstvo se na jeho povel roztleská. V přesně stavěných mizanscénách vyniká tíha Christianova úkolu i závěrečná úleva z toho, že co mělo být, bylo řečeno. K tomu se druží i spolehlivé výkony představitelů hlavních rolí: Norberta Lichého (Helge), Kateřiny Krejčí (jeho žena Elsa), Lukáše Melníka (Christian), Terezy Vilišové (Helena) a Dušana Urbana (Michael).

Inscenace pojednává kruté a bolestné téma spíše s vnější virtuozitou než vnitřním zápalem. Řez do živého, jak zní podtitul inscenace, to jistě je. Ale spíše sterilním skalpelem než rezavým hřebíkem.

Divadlo Petra Bezruče Ostrava – Thomas Vinterberg, Mogens Rukov: Rodinná slavnost. Překlad František Fröhlich. Režie Martin Františák, scéna Jan Štěpánek, kostýmy Marek Cpin, hudební design Norbert Lichý, pohybová spolupráce Josef Kotěšovský, dramaturgie Petr Maška. Premiéra 21. ledna 2011.

Autor: Marcel Sladkowski / Divadelní noviny 4 / 20 / s. 6 / 18. 02. 2011